

*Голові разової спеціалізованої вченої ради
у Науково-дослідному інституті вивчення проблем
злочинності імені академіка В.В. Сташиса
Національної академії правових наук України
доктору юридичних наук, старшому науковому
співробітнику
Наталії ГЛИНСЬКІЙ*

ВІДГУК

**офіційного опонента, доктора юридичних наук, професора
Тетерятник Ганни Костянтинівни
на дисертацію Тализіної Яни Олегівни
«Нормативне забезпечення та реалізація конфіденційного співробітництва
у кримінальному провадженні»,
представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність теми дослідження. Ось уже протягом майже десяти років в Україні функціонує запроваджений у 2012 році інститут негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НСРД), однак напрацьована правозастосовна практика та доктринальні дослідження не зменшують дискусій серед практиків та вчених з різних аспектів функціонування цього інституту. Регламентація проведення та використання НСРД у кримінальному провадженні мала стати гарантією для учасників кримінального провадження, як щодо забезпечення їх прав та законних інтересів, так і щодо забезпечення належного процесу доказування. Натомість правова невизначеність окремих положень, які забезпечують регламентацію цього інституту, породжує неоднозначність правозастосовної практики, помилки, зловживання, яких припускаються суб'єкти, уповноважені на здійснення такої діяльності.

НСРД є дієвим інструментом, який забезпечує можливість отримання доказів, особливо у кримінальних провадженнях щодо тяжких та особливо тяжких злочинів. Однак, з іншого боку, вони пов'язані з істотним обмеженням прав і свобод людини, що обумовлює необхідність ефективних гарантій від можливих порушень під час їх проведення, механізмів поновлення таких прав, чіткої нормативної регламентації процесуального порядку та, безумовно, гарантування безпеки для тих осіб, які до них залучаються.

Дисертантка справедливо зауважує: «Досить спірним положенням Глави 21 КПК на сьогодні залишається ст. 275 «Використання конфіденційного співробітництва». Вказана норма є спробою перенесення негласних методів співпраці громадян із правоохоронними органами в рамках ОРД, і одночасно квінтесенцією кращих європейських стандартів роботи з агентами-інформаторами. При цьому під час формування норми про конфіденційне співробітництво у кримінальному провадженні законодавець надто поверхового врахував досвід ОРД, що призвело до неконкретизованих інструкцій щодо організації роботи слідчого з конфідентом, а неапробовані міжнародні положення по роботі з агентами спричинили плутанину між поняттями «конфіденційний співробітник» та «особа, до якої застосовані заходи забезпечення безпеки» (с. 18). Існує й низка інших проблемних питань, які потребують свого вирішення: визначення суб'єкта – особи, яка залучається до конфіденційного співробітництва та її процесуального статусу, порядку такого залучення, використання результатів НСРД з використанням конфіденційного співробітництва, що також обумовлює актуальність обраної тематики.

Слід віддати належне науковим напрацюванням українських правників у питаннях, пов'язаних із функціонуванням інституту НСРД, водночас маю зауважити, що робота Я. О. Тализіної є першим в Україні монографічним дослідженням, присвяченим нормативному забезпеченню та реалізації конфіденційного співробітництва у кримінальному провадженні.

Про актуальність роботи свідчить і її зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано згідно з науково-дослідною роботою Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса НАПрН України «Теоретичні основи якості кримінального процесуального законодавства України» (Номер державної реєстрації 0117U000284).

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність. Викладені у роботі наукові

положення та висновки є переважно обґрунтованими, аргументованими та переконливими.

Це забезпечено опрацюванням дисертанткою значної кількості нормативно-правових актів та наукових джерел, які використані переважно критично з аргументацією авторської точки зору щодо дискусійних питань, які аналізуються у роботі.

Крім того, досить схвально слід поставитися до сформованої методологічної програми, яку склали *метод узагальнення* – сприяв формуванню цілісних висновків на основі окремих фактів (підрозділи 2.2 і 3.2). *Метод спостереження* на емпіричному рівні дозволив виявити проблеми із застосуванням ст. 275 КПК та сформулювати конкретний предмет нашого дослідження (підрозділи 1.2 і 3.1). Застосування *методу соціологічних досліджень* (у формі проведення анкетування) надало можливість отримати зріз думок фахівців з основних проблемних питань використання конфіденційного співробітництва (підрозділи 1.1, 3.1, 3.2, розділ 2). *Порівняльно-правовий метод* використовувався в контексті як оцінки досвіду ОРД під час налагодження добровільної співпраці з громадянами, так і в контексті звернення до позитивного зарубіжного досвіду з метою удосконалення правозастосовної практики (підрозділи 1.2, 1.3). *Метод теоретико-правового моделювання* дозволив сформулювати пропозиції, спрямовані на вдосконалення чинного законодавства (підрозділи 2.3, 3.3) (с. 21). Це свідчить про належний рівень оволодіння здобувачкою методологією наукової діяльності.

Якісним є й емпіричне підґрунтя дослідження, яке склали рішення ЄСПЛ, Верховного Суду, результати проведеного узагальнення судової практики, зокрема рішення судів першої інстанції, що розміщені в Єдиному державному реєстрі судових рішень, анкетування, під час якого опитано 302 фахівця з питань кримінальної юстиції: суддів, прокурорів, слідчих, адвокатів, науковців (с. 22).

Усе перелічене у комплексі забезпечило належну логічну послідовність роботи, обґрунтованість висновків, що містять елементи наукової новизни, їх

системність та комплексний характер, достовірність, виконання завдань, поставлених у роботі та досягнення її мети.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна одержаних у ході дослідження результатів полягає насамперед у тому, що дисертація є першою одним із перших в Україні після прийняття КПК 2012 року комплексним науковим дослідженням використання конфіденційного співробітництва як самостійного процесуального інструменту отримання доказів у кримінальному провадженні в контексті НСРД.

Сформульовані авторкою результати дисертаційного дослідження є важливими для науки кримінального процесу, вдосконалення правозастосовної практики та законодавства, містять елементи наукової новизни, серед яких найважливішими, на думку офіційного опонента, є наступні:

- аргументовано необхідність внесення змін до ст. 275 КПК та п. 4.12.4 Зводу відомостей, що становлять державну таємницю (*далі – ЗВДТ*), що сприятиме:
  - (а) чіткому розумінню правозастосовниками змісту використання конфіденційного співробітництва;
  - (б) єдності у прикладному вирішенні питань, пов'язаних із наданням грифу секретності процесуальним документам щодо використання конфіденційного співробітництва;
- доведено процесуальну доцільність надання права на прийняття рішення про залучення особи до конфіденційного співробітництва процесуальному керівнику у кримінальному провадженні, а не лише слідчому, як це передбачено чинною на сьогодні нормою КПК;
- розроблено чіткий алгоритм порядку залучення особи до конфіденційного співробітництва у кримінальному провадженні з урахуванням процесуального статусу слідчого, прокурора та співробітників оперативних підрозділів, вимог таємного діловодства та положень ЗУ «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві»;
- запропоновано власну авторську класифікацію видів НСРД за критерієм рівня активності участі конфідента: (а) НСРД, проведенню яких конфідент може лише сприяти шляхом надання інформації внаслідок конфіденційного

співробітництва; (б) НСРД, проведення яких без активної участі конфідента неможливе;

- розроблено алгоритм узгодження вимог ст. 104 КПК (щодо надання протоколу процесуальної дії для ознайомлення і підписання її учасниками) із фактом відсутності у конфідента, який є учасником НСРД, доступу і допуску до держаної таємниці.

Важливими для теорії та практики кримінального процесу є й удосконалення, які були запропоновані:

- теоретичні розробки щодо співвідношення інституту НСРД із інститутом ОРД (в контексті використання конфіденційного співробітництва доведено, що оперативно-розшукові заходи (*далі – ОРЗ*), для проведення яких характерна співпраця з фізичними особами, далеко не завжди знаходять відповідні аналоги серед НСРД);

- система критеріїв забезпечення справедливого судового розгляду під час допиту учасників кримінального провадження зі зміненими анкетними даними (на основі аналізу практики ЄСПЛ виділено ключові критерії у цьому питанні, недотримання яких здатне призвести до порушення ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод);

- алгоритм допиту учасників кримінального провадження зі зміненими анкетними даними з урахуванням вимог чинного законодавства та правил таємного діловодства;

- пропозиції щодо визначення (а) переліку осіб, які можуть бути залученими до конфіденційного співробітництва у кримінальному провадженні (зокрема, запропоновано розглядати це питання у трьох площинах: загально-правовій, оперативно-тактичній, кримінальній процесуальній), (б) їх процесуальних статусів через систему їх прав, обов'язків та гарантій діяльності.

Такими положеннями, які, на думку опонента, набули подальшого розвитку є наступні:

- наукові погляди щодо необхідності орієнтації на кращі міжнародні практики

під час подальшого реформування вітчизняного кримінального процесу зокрема в контексті використання конфіденційного співробітництва. Як можливий орієнтир у цьому питанні запропоновано взяти до уваги досвід: США та Бельгії (в частині механізму забезпечення безпеки конфідентів); ФРН (щодо диференціації конфіденційних співробітників); Франції (в частині регламентації надання дозволів на конфіденційне співробітництво); Італії (щодо окремої нормативної регламентації конфіденційного співробітництва); Нідерландів (стосовно обліку осіб, що співпрацюють із правоохоронними органами);

- теоретичне та практичне обґрунтування відсутності необхідності надання доступу та допуску до державної таємниці особі, яка залучається до конфіденційного співробітництва, як умови його участі у проведенні НСРД на законних підставах;

- обґрунтування необхідності враховувати досвід ЄСПЛ та актуальні правові позиції ВС з метою уникнення провокації злочину під час проведення НСРД (зокрема запропоновано роз'яснювати конфіденту правила некомпрометуючої поведінки під час проведення контролю за вчиненням злочину) (с. 23-24).

Оцінка змісту дисертації та її оформлення. Дослідження характеризується логічним та чітким змістовим наповненням, відповідно до плану, мети та завдань, архітектоніка забезпечує комплексність та системність опрацювання проблематики.

Дисертація складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, вступу, трьох розділів, кожен з яких поділений на три підрозділи, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг рукопису дисертації становить 307 сторінок, із яких основний текст – 209 сторінок, список використаних джерел (187 найменувань) – 24 сторінки, додатки – 57 сторінок.

Слід підкреслити, що посилання на усі опрацьовані праці науковців країни-агресора у роботі відсутні.

Розділ 1 «Теоретико-прикладні основи дослідження конфіденційного співробітництва у кримінальному провадженні».

У підрозділі 1.1 дисертанткою здійснено огляд наукових джерел з ключових питань конфіденційного співробітництва. Слід схвально поставитися на виділення нею основних напрямків аналізу дослідження праць вчених, що дало можливість не тільки логічно побудувати структуру підрозділу, але і зосередити увагу на тих дискусійних питаннях, які розглядатимуться у наступних частинах роботи. Звернемо увагу, що це вказує на високий рівень оволодіння здобувачкою логічними методами пізнання. Позитивно необхідно оцінити і те, що авторка обґрунтовано виловлює свою позицію щодо відходу від «застарілого» ототожнення НСРД з ОРД і робить акцент на характеристиці використання конфіденційного співробітництва як різновиду СРД – НСРД, звертаючи увагу на їх ознаки та відповідність досліджуваній процесуальній дії ним (с. 40-45).

Підрозділ 1.2 присвячений вчиненню європейській інтеграції кримінального процесу та досвіду ОРД у формуванні використання конфіденційного співробітництва як засобу розслідування кримінальних правопорушень.

Здійснено порівняльний аналіз оперативно-розшукових заходів та НСРД, які проводяться із залученням фізичних осіб, на підставі якого авторкою констатовано, що лише два з п'яти таких оперативно-розшукових заходів, у ході реформування вітчизняного кримінального процесу знайшли своє відображення серед НСРД – ст. 272 та ст. 275 КПК України, водночас і вони у ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність» сформульовані через конструкцію «згідно з положеннями» норм КПК (с. 52-55). Дисертантка справедливо робить акцент на недостатній правовій визначеності використання конфіденційного співробітництва у кримінальному провадженні та наводить конкретні дискусійні питання і невідповідності законодавства (с. 56-62).

Логічним продовженням розділу є підрозділ 1.3, у якому досліджено досвід зарубіжних країн з використання конфіденційного співробітництва у

кримінальному провадженні. Зокрема, здійснено огляд законодавства США, Німеччини, Франції, Італії, Бельгії щодо порядку залучення таких осіб до провадження, їхнього процесуального статусу, використання їх показань у процесі доказування (с. 65-71). Актуальною є частина дослідження щодо анонімних свідків, їх процесуальних гарантій та стандартів ЄСПЛ з використання їх показань у кримінальному провадженні (с. 72-81).

Розділ 2 «Проблемні питання залучення осіб до конфіденційного співробітництва у кримінальному провадженні».

У підрозділі 2.1 Я. Тализіна міркує над визначенням кола осіб, які можуть бути залученими до конфіденційного співробітництва та їх процесуальним статусом. На підставі аналізу нормативних документів та доктринальних джерел авторкою пропонується класифікація таких осіб на три 3 групи: перша – співробітники оперативних підрозділів; друга – члени злочинного угруповання, які виявили бажання співпрацювати з правоохоронними органами та інші особи, які згодні на проникнення у злочинну групу (с. 86-87), та відшукуються відповіді на питання щодо форми та порядку залучення таких суб'єктів до конфіденційного співробітництва (с. 87-89). Заслуговують на увагу висновки дисертантки про надання статусу свідка, потерпілого або підозрюваного конфідентам, які приймають активну участь у проведенні інших НСРД (с. 89). Слід високо оцінити наукову сміливість здобувачки, яка у контексті предмету дослідження проаналізувала питання процесуального статусу викривача (хоча на сьогодні тільки з'являються наукові напрацювання з цієї проблематики) (с. 94-96).

Підрозділ 2.2 присвячений порядку залучення осіб до конфіденційного співробітництва у кримінальному провадженні з урахуванням вимог режиму секретності. Авторка звертає увагу на досить проблемне питання – коло осіб, які мають право залучати до конфіденційного співробітництва (підкріплюючи це прикладами з судових рішень). І, на думку офіційного опонента, доцільно пропонує внести зміни до КПК України, визначивши повноваження для використання такого співробітництва за слідчим та прокурором (с. 100-105).

Слушними є й зауваження щодо процесуального оформлення залучення особи до конфіденційного співробітництва та захист його персональних даних з метою забезпечення безпеки (с. 105-109).

Продовженням осмислення здобувачкою гарантій права на безпеку осіб, залучених до конфіденційного співробітництва є підрозділ 2.3, у якому проаналізовані стандарти ЄСПЛ, кримінального процесуального законодавства щодо забезпечення цього права, правозастосовна практика.

Розділ 3 «Особливості збирання, перевірки та оцінки доказів, що формуються за участі осіб, залучених до конфіденційного співробітництва».

У підрозділі 3.1 досліджені проблеми надання допуску та доступу до державної таємниці особам, які залучаються до конфіденційного співробітництва у кримінальному провадженні. Визначається співвідношення «конспірації» та «режиму секретності» (с. 152-155). З урахуванням необхідності забезпечення гарантій державної таємниці слід схвально поставитися до пропозиції Я. Тализіної викласти ч. 1 ст. 328 КК у новій редакції: «Розголошення відомостей, що становлять державну таємницю, особою, якій ці відомості були довірені або стали відомі у зв'язку з виконанням службових обов'язків, а також іншими особами, залученими до проведення НСРД та до конфіденційного співробітництва у кримінальному провадженні, за відсутності ознак державної зради або шпигунства» (с. 158).

У підрозділі 3.2 розкриваються особливості проведення НСРД за участі особи, залученої до конфіденційного співробітництва. Наполягаючи на висловленій у попередніх розділах авторській думці щодо визначення використання конфіденційного співробітництва як окремої НСРД дисертантка звертається до кожного з видів НСРД, демонструючи в якості аргументів, у яких формах в кожному з них реалізується інформація та участь різних суб'єктів кримінального провадження, які за її твердженням і є тими самими особами, які залучаються до конфіденційного співробітництва (с. 163-174). Слід схвально поставитися до проведеного дослідження питання провокації злочину

з боку конфідента за визначеними на підставі рішень ЄСПЛ та судової практики критеріями (с. 175-181). Іще одним важливим напрямком є аналіз співвідношення конфіденційного співробітництва та виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації. Слідуючи обраній методології, здобувачка, порівнює ст. 275 та ст. 272 КПК України, знаходить аргументи для відмежування цих форм залучення осіб до проведення НСРД та визначення досліджуваного предмету як самостійної НСРД (с. 182-192).

Докази, отримані за результатами проведення НСРД за участі конфіденційного співробітника, та їх процесуальні особливості досліджені в останній частині роботи – підрозділі 3.3. Окрема увага приділена досить нерозробленій у науці кримінального процесу тематиці – оцінці протоколів НСРД (с. 200-206), речових доказів, отриманих під час проведення НСРД (с. 206-208). У контексті права на справедливий суд з'ясовується питання щодо анкетних даних особи-конфідента та перевірки його особи, участі у судовому засіданні у випадках застосування заходів безпеки (с. 208-214).

Теоретична та практична значимість результатів дисертаційного дослідження полягає у тому, що вони можуть бути використані у:

- а) у науково-дослідницькій сфері – для подальших наукових досліджень використання конфіденційного співробітництва як самостійного процесуального інструменту отримання доказів у кримінальному провадженні;
- б) у законотворчій діяльності – для вдосконалення норм кримінального процесуального законодавства України з окреслених у роботі питань;
- в) у правозастосовній діяльності – для створення методологічного підґрунтя роботи правоохоронців, формування єдиної судової практики з питань порядку залучення особи до конфіденційного співробітництва та використання доказів, отриманих внаслідок такої співпраці ;
- г) у навчальному процесі – під час викладання курсу кримінального процесу та інших кримінально-процесуальних дисциплін, а також підготовки навчально-

методичних матеріалів з кримінального процесу (що засвідчено відповідними актами впровадження).

Висновки відповідають поставленим завданням дослідження у межах обраного об'єкта та предмета, містять розроблені авторкою теоретичні наукові положення, практичні рекомендації, пропозиції із вдосконалення законодавства.

Дисертація виконана українською мовою. Стиль викладення матеріалу – науковий.

Повнота викладу наукових положень в опублікованих працях. Заслуговує на визнання достатньо високий рівень апробації результатів дисертаційного дослідження: основні положення дисертації відображено у наукових працях, серед яких три наукові статті, опубліковані у фахових наукових виданнях України, що включені до міжнародних наукометричних баз; одна наукова стаття опублікована у закордонному виданні; тези чотирьох доповідей і повідомлень на наукових і науково-практичних конференціях.

Текстових запозичень без посилання на джерела та інших порушень академічної доброчесності не виявлено.

Віддаючи належне кропіткій та високоякісній роботі дисертантки О. Я. Тализіної, високо оцінюючи рівень дослідження, його актуальність та новітність підходів до дослідження обраної проблематики, варто звернути увагу на окремі недоліки, а також положення та висновки, які мають дискусійний характер чи вимагають додаткового обґрунтування під час захисту:

1. Позитивно оцінюючи досить логічну аргументацію щодо визнання використання конфіденційного співробітництва, як самостійної НСРД, що відстоюється дисертанткою в усіх частинах роботи, на думку офіційного опонента, цей висновок залишається дискусійним. Наведемо власні аргументи, думку дисертантки з приводу яких хотілося б почути під час публічного захисту.

По-перше, кожна СРД та НСРД має певну мету, на досягнення якої направлена, і цим визначається доцільність її проведення. Якщо виходити з положень ст. 275 КПК України і розглядати її як самостійну НСРД, то необхідно визначити мету її проведення. Адже у нормі зазначено лише право використовувати інформацію, отриману від конфіденційного співробітництва з іншими особами та можливість **залучати їх до проведення НСРД**. Зазначене дає підстави стверджувати, що йдеться саме про використання такого співробітництва для проведення певного виду НСРД, адже саме по собі використання складно розглядати, як самостійну НСРД. Якщо йдеться про відокремлене використання відомостей від такої особи, то відповідно такі відомості повинні бути отримані в певний спосіб, про який у нормі не йдеться.

По-друге, у ст. 275 КПК України відсутній порядок залучення такої особи (з урахуванням «відкритого» формату дисертації ми не можемо торкатися питань, які стосуються відомостей з обмеженим доступом), однак слідчий не завжди сам залучає таку особу, тобто є певна процедура, яка й обумовлює назву «конфіденційне».

По-третє, кожна СРД та НСРД оформлюється протоколом, у якому фіксуються **хід та результати проведених процесуальних дій**. Знову-таки не зовсім зрозумілим залишається, якими будуть хід та результати такої дії, при визнанні її самостійною НСРД, тобто, яка її діяльнісна сутність сама по собі.

По-четверте, навіть в Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні (наказ Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України та ін. від 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5) серед НСРД, вказаних у п. 1.11 використання конфіденційного співробітництва відсутнє, однак воно віднесено до розділу III під назвою «**Організація проведення негласних слідчих (розшукових) дій**», що вказує, на думку опонента, на те, що все-таки використання конфіденційного співробітництва розглядається, у першу чергу, як засіб забезпечення інших НСРД та отримання інформації у кримінальному

провадженні. А така інформація може мати не тільки характер доказової і сприйматися, як докази.

2. Слід погодитися з дисертанткою, що у певних випадках особи, які залучаються до конфіденційного співробітництва у подальшому можуть набувати процесуального статусу відповідного суб'єкта провадження, про яких зазначає авторка: заявник, свідок, потерпілий, підозрюваний. Але у певних випадках такі особи залучаються в іншому порядку, який містить гриф таємності, а інформація, отримана від них може перевірятися і встановлюватися шляхом проведення СРД, НСРД. І у певних випадках використовуватися як показання з чужих слів. Відтак, доцільним є наведення аргументів авторки щодо цього.

З урахуванням зазначеного, вбачається спірним і твердження авторки на с. 99 про те, що процесуальний статус конфіденційного співробітника, його права, обов'язки та гарантії діяльності на належному рівні унормовані через статус учасника кримінального провадження, у тому числі свідка, потерпілого, підозрюваного, що беззаперечно сприятиме дотриманню під час досудового розслідування прав та обов'язків кожного його учасника. Тим більше, що сама аналітика, наведена у дослідженні, вказує на те, що процедура залучення такого учасника невизначена, окремі права та гарантії потребують вдосконалення та ін.

3. У вступі наведена характеристика досить потужної емпіричної бази, на якій ґрунтується робота. Зокрема, вказується, що у межах дослідження проведено анкетування, під час якого опитано 302 фахівця з питань кримінальної юстиції: суддів, прокурорів, слідчих, адвокатів, науковців (с. 22). У додатках до дисертації є детальний аналіз результатів проведеного опитування. Однак його результати майже не використані у роботі, хоча їх використання додало б репрезентативності висновкам авторки.

4. На думку офіційного опонента, неповною мірою у вступі описана методологія дослідження. Доцільно було б вказати на використання діяльнісного підходу, адже авторка характеризує НСРД, а також аксіологічного,

з урахуванням того, що підрозділи роботи присвячені саме гарантіям прав, заходам забезпечення безпеки осіб, які залучаються до конфіденційного співробітництва.

5. Погоджуючись з думкою здобувачки про те, що: «Підтримуючи в цілому надання постанові про залучення особи до конфіденційного співробітництва грифу «таємно» за пунктом 4.12.3 ЗВДТ, та з метою припинення дискусій щодо доцільності та правильності засекречування відповідних постанов, ми пропонуємо викласти формулювання цього пункту ЗВДТ в наступній редакції: «відомості про факт або методи проведення негласної (розшукової) дії, залучення особи до конфіденційного співробітництва у кримінальному провадженні» (с. 116), вважаємо, що доцільно було б конкретно звернути увагу на засекречування анкетних даних такої особи.

6. У контексті дослідження доцільно було б розглянути питання відкриття матеріалів кримінального провадження та ознайомлення з матеріалами кримінального провадження у частині, яка стосується відомостей з обмеженим доступом (грифом секретності) щодо особи, яка залучається до конфіденційного співробітництва.

7. Хоча у роботі і містяться окремі пропозиції щодо внесення змін до чинного законодавства, а авторкою пропонується досить логічний механізм документального оформлення залучення особи до конфіденційного співробітництва (с. 220), залишається нерозкритою думка дисертантки щодо нормативного закріплення такого алгоритму.

8. Без відповіді залишилося питання, яку позицію має здобувачка щодо доцільності визначення поняття «конфідент» у кримінальному процесуальному законодавстві.

Разом з тим, наведені зауваження та пропозиції у жодному разі не впливають на загальне позитивне враження від роботи, здебільшого носять дискусійний характер і мають бути предметом для публічної дискусії та обговорення під час захисту.

ВИСНОВОК:

дисертація Тализіної Яни Олегівни «Нормативне забезпечення та реалізація конфіденційного співробітництва у кримінальному провадженні» є самостійною, комплексною, завершеною працею, що містить нові науково обгрунтовані на високому рівні результати проведеного здобувачкою дослідження, розв'язує важливе наукове завдання, що полягає у проведенні комплексного та системного аналізу використання конфіденційного співробітництва у кримінальному провадженні, формуванні пропозицій щодо його застосування як самостійної НСРД, виявленні проблем нормативного забезпечення та правозастосовної практики у вказаній сфері, а також пошуку можливих шляхів їх вирішення, та свідчить про належний рівень оволодіння здобувачкою Тализіною Я.О. методологією наукової діяльності.

Дисертація повною мірою відповідає Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим Наказом Міністерства освіти та науки України № 40 від 12.01.2017 року (зі змінами, внесеними наказом Міністерства освіти та науки України № 759 від 31.05.2019 року) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії № 44 від 12 січня 2022 року, а її авторка – **Тализіна Яна Олегівна** – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі права.

ОФЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

**Доктор юридичних наук, професор
завідувач кафедри кримінального процесу
Одеського державного
університету внутрішніх справ**

Ганна ТЕТЕРЯТНИК

Підпис засвідчую:

Забідувач кафедри кримінального процесу ВКЗ

Едуард ДАКЕЛЯН